GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף, מועד נבצרים תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 22261
שם התלמיד/ה: _____

היסטוריה

שאלון 22261

הוראות לנבחן

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי ההנחיות.
בשאלון זה שני חלקים: חלק א (פרק ראשון) וחלק ב (פרק שני, פרק שלישי, פרק רביעי).
משך הבחינה: משך הזמן המוקצב לשני חלקי השאלון הוא שלוש שעות ללא הפסקה.
לחלק א מוקצבת שעה אחת בלבד. כשתסיים לענות על חלק א, אף אם לא הסתיימה השעה, מסור למשגיח את מחברת הבחינה, את ספר הלימוד ואת כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם", וקבל ממנו את חלק ב של השאלון.
אין לחזור לחלק א לאחר מסירת מחברת הבחינה למשגיח.
חלק א
א. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בחלק זה פרק אחד.
עליך לענות על שאלה אחת מפרק זה.
פרק ראשון — (1×⅓33) — סך הכול ⅓33 נקודות.
ב. חומר עזר מותר בשימוש: 1. ספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות ושואה.
בספר יכולים להיות סימונים במדגש (מרקר) או בעיפרון, אך לא הערות בכתב, וכן סימונים של תקופות או נושאים באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר.
2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי ההנחיות.
חלק ב
א. משך הבחינה: שעתיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בחלק זה שלושה פרקים.
בחר בשני פרקים וענה על שאלה אחת מכל פרק שבחרת (לכל שאלה — ⅓33 נקודות).
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

חלק א – פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה (33⅓ נקודות)

שים לב: 1. בפרק זה תוכל להיעזר בספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות ושואה. כמו כן תוכל להיעזר בעותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".

2. בסעיפים שבהם התבקשת להביא מקור מספר הלימוד, עליך לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

1. גרמניה — מדמוקרטיה לנאציזם

(33⅓ נקודות)

(ראו בנספח: לפניך קטע מקור מן הספר "סיפור של גרמני 1914-1933" מאת סבסטיאן הפנר.)

א. לפניך קטע מקור מן הספר "סיפור של גרמני 1914-1933" מאת סבסטיאן הפנר.

הסבר כיצד המעבר של גרמניה מדמוקרטיה למשטר נאצי בא לידי ביטוי בקטע המקור.

בסס את תשובתך על שלוש דוגמאות מקטע המקור.

(17⅓ נקודות)

ב. על פי מה שלמדת, הצג את המטרות של השלטון הנאצי במדיניותו כלפי היהודים בשנים 1933-1938.

בחר במקור מספר הלימוד, והסבר כיצד הוא מדגים את המימוש, בשנים אלה, של אחת המטרות שהצגת.

(16 נקודות)

2. הגטאות

(33⅓ נקודות)

(ראו בנספח: לפניך קטע מן הספר "יהודי ורשה 1939-1943" מאת ההיסטוריון ישראל גוטמן. הקטע עוסק בחודשים הראשונים להקמת הגטו בעיר ורשה.)

א. לפניך קטע מן הספר "יהודי ורשה 1939-1943" מאת ההיסטוריון ישראל גוטמן.

הקטע עוסק בחודשים הראשונים להקמת הגטו בעיר ורשה.

– הסבר כיצד באות לידי ביטוי בקטע שתי מטרות מוצהרות של הנאצים בהקמת הגטאות.

– על פי מה שלמדת, הצג אחת מן המטרות האמיתיות של הנאצים בהקמת הגטאות.

בחר במקור חזותי מספר הלימוד, והסבר כיצד הוא מדגים את המימוש של המטרה שהצגת.

(20 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ב. לפניך כמה סוגי הנהגה שהיו בגטו: היודנראט, מדריכי תנועות הנוער, אנשי חינוך ותרבות.
השווה בין היודנראט ובין מדריכי תנועות הנוער או אנשי חינוך ותרבות על פי התבחינים (קריטריונים) האלה:
– תחומי פעילות
– קשיים
בכל אחד מן התבחינים הצג נקודת דמיון אחת והבדל אחד.
(13⅓ נקודות)

3. "הסדר החדש" והאוכלוסייה המקומית במדינות הכבושות

(33⅓ נקודות)
(ראו בנספח: לפניך קטע מן הספר "בחסדי זרים" מאת ההיסטוריון נחום בוגנר.)

א. לפניך כמה צעדים שנקטו הנאצים במדינות הכבושות:
– גירוש אוכלוסייה
– חיסול האינטליגנצייה
– עבודות כפייה
בחר בשניים מן הצעדים, והסבר כיצד כל אחד מהם קידם את מטרות "הסדר החדש" שרצו הנאצים להגשים באירופה.
(15 נקודות)

ב. לפניך קטע מן הספר "בחסדי זרים" מאת ההיסטוריון נחום בוגנר.
במדינות שכבשו הנאצים היו כמה דפוסי התייחסות של האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים.
הסבר כיצד באים לידי ביטוי בקטע אחד מדפוסי ההתייחסות האלה ושניים מן המניעים להתייחסות זאת.
בחר במקור מספר הלימוד, והסבר כיצד הוא מדגים דפוס התייחסות אחר של האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים.
(18⅓ נקודות)

חלק ב – פרק שני – לאומיות וציונות (33⅓ נקודות)

שים לב: בחלק זה בחר בשני פרקים וענה על שאלה אחת מכל פרק שבחרת.
אם בחרת בפרק זה ענה על אחת מן השאלות 4-6.

---

4. מקור — מאפייני הלאומיות

(33⅓ נקודות)
(ראו בנספח: הוראות כלליות להקמת "איטליה הצעירה")

א. לפניך קטע מהוראות להקמת תנועה לאומית באיטליה, שכתב ג'וזפה מציני, מנהיג התנועה.
על פי מה שלמדת, הצג את המאפיינים המלכדים את בני אותו לאום, והסבר כיצד שלושה מן המאפיינים האלה באים לידי ביטוי בקטע.
(17⅓ נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ב. הצג שלושה מאפיינים של מנהיגי התנועות הלאומיות באירופה, והסבר כיצד שניים מן המאפיינים האלה באים לידי ביטוי בדמותו ובדרכי פועלו של הרצל, מנהיג התנועה הציונית.

(16 נקודות)

5. צמיחת הלאומיות באירופה וצמיחת התנועה הציונית

(33⅓ נקודות)

א. לפניך שלושה מן הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות:

– רעיונות תנועת ההשכלה

– כיבושי נפוליאון

– תוצאות המהפכה התעשייתית

בחר בשניים מן הגורמים האלה, והסבר כיצד כל אחד מהם תרם לצמיחת התנועות הלאומיות באירופה.

(17⅓ נקודות)

ב. הסבר שני גורמים ייחודיים שהשפיעו על צמיחת התנועה הציונית.

(16 נקודות)

6. שינויים שיצרו התנועות הלאומיות באירופה והתנועה הציונית בארץ־ישראל

(33⅓ נקודות)

א. הצג שני שינויים שיָצרה הלאומיות המודרנית בסוף המאה ה־19 ובתחילת המאה ה־20 במפה המדינית של אירופה, והסבר שינוי אחד שהיא יצרה בחברה באירופה בתקופה הזאת.

(16 נקודות)

ב. הצג שני שינויים שחוללה התנועה הציונית בארץ־ישראל עד מלחמת העולם הראשונה:

שינוי אחד בתחום ההתיישבות ושינוי אחד בתחום החברתי־פוליטי או בתחום הביטחוני. הסבר את התרומה של כל אחד מן השינויים שהצגת לקידום מטרות התנועה הציונית.

(17⅓ נקודות)

חלק ב – פרק שלישי – המאבק על הקמת מדינת ישראל (33⅓ נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 7-9.

---

7. מקור — שביתת הנשק ובעיית הפליטים

(33⅓ נקודות)

(ראו בנספח: לפניך קטע מן הספר "ככל עם ועם — ישראל 1881-2000" מאת ההיסטוריונית אניטה שפירא. הקטע עוסק בגורמים לבעיית הפליטים הפלסטינים.)

א. הצג הבדל אחד בין "שביתת נשק" ובין "הסכם שלום".

הסבר מדוע לא נחתם הסכם שלום בתום מלחמת העצמאות.

(13⅓ נקודות)

ב. לפניך קטע מן הספר "ככל עם ועם — ישראל 1881-2000" מאת ההיסטוריונית אניטה שפירא.
הקטע עוסק בגורמים לבעיית הפליטים הפלסטינים.
על פי הקטע, הסבר את הגורמים לבעיה זו הקשורים להתנהלות הצד הערבי ואת הגורמים הקשורים להתנהלות הצד היהודי.

(20 נקודות)

8. המאבק של היישוב בשלטון הבריטי (1945-1947)

(33⅓ נקודות)

א. מדוע הוקמה "תנועת המרי העברי", ומדוע היא פורקה?

(13⅓ נקודות)

ב. הסבר את המטרות של מפעל ההעפלה בשנים 1945-1947.
הבא שתי דוגמאות לחשיבות של מפעל זה כפי שהיא באה לידי ביטוי בפרשת אקסודוס.

(20 נקודות)

9. מלחמת העצמאות

(33⅓ נקודות)

א. היסטוריונים מחלקים את מלחמת העצמאות לארבע תקופות.
– בחר בתקופה אחת שבה לדעתך נשקפה סכנה ניכרת לקיום של היישוב היהודי בארץ או לקיום של מדינת ישראל. נמק את בחירתך.
– הדגם את דבריך באמצעות אירוע מן התקופה שבחרת.

(17⅓ נקודות)

ב. הסבר שתי מטרות של "תוכנית ד'", והצג אחד מהישגיה.

(16 נקודות)

חלק ב – פרק רביעי – סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל (33⅓ נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 10-13.

---

10. מקור — מלחמת ששת הימים (1967)

(33⅓ נקודות)
(ראו בנספח: קריקטורה שצייר קריאל גרדוש (דוש) בתום מלחמת ששת הימים)

א. הסבר את הגורמים והנסיבות לפרוץ מלחמת ששת הימים.

(16 נקודות)

ב. עיין בקריקטורה שבתחתית העמוד. את הקריקטורה צייר קריאל גרדוש (דוש) בתום מלחמת ששת הימים.

– הסבר כיצד באות לידי ביטוי בקריקטורה תוצאה אחת של מלחמת ששת הימים והשפעה אחת של מלחמה זו על מדינת ישראל.

– על פי מה שלמדת, הצג השפעה נוספת של המלחמה על מדינת ישראל.

(17⅓ נקודות)

11. מקור — מלחמת יום הכיפורים (1973)

(33⅓ נקודות)

(ראו בנספח: קריקטורה שצייר קריאל גרדוש (דוש) בתום מלחמת ששת הימים)

א. עיין בקריקטורה שבתחתית העמוד. את הקריקטורה צייר קריאל גרדוש (דוש) בתום מלחמת ששת הימים.

– על פי מה שלמדת, הסבר את הגורמים והנסיבות לפרוץ מלחמת יום הכיפורים.

– תאר כיצד בא לידי ביטוי בקריקטורה אחד מן הגורמים או הנסיבות שהסברת.

(20 נקודות)

ב. הסבר את השפעת תוצאות מלחמת יום הכיפורים על מצרים.

(13⅓ נקודות)

12. היהודים בארצות האסלאם והעלייה למדינת ישראל

(33⅓ נקודות)

א. הסבר את השפעת תהליך הדה־קולוניזציה של מדינות צפון אפריקה ואסיה על גורל היהודים בארצות אלה, והדגם מן המדינה שעליה למדת.

(16 נקודות)

ב. הסבר שלושה גורמים לעלייה למדינת ישראל בשנות החמישים והשישים של המאה ה־20 (בסעיף זה אין לכתוב על השפעת תהליך הדה־קולוניזציה).

(17⅓ נקודות)

13. קליטת העלייה בשנות החמישים והשישים של המאה ה־20

(33⅓ נקודות)

א. הסבר שלושה מן השיקולים שהשפיעו על המדיניות של מדינת ישראל בקליטת העלייה בשנות החמישים והשישים.

(20 נקודות)

ב. הסבר שניים מקשיי הקליטה שהיו לעולים עקב מדיניות הקליטה שנקטה מדינת ישראל.

(13⅓ נקודות)

נספח – המקורות

לפניך קטע מקור מן הספר "סיפור של גרמני 1914-1933" מאת סבסטיאן הפנר.

אחד באפריל היה, בינתיים, נקודת השיא של המהפכה הנאצית [...] מחנות הריכוז היו כעת ממוסדים ואנחנו התבקשנו להתרגל לכך ולנצור את לשוננו [לא לדבר]. ה"גלייכשלטונג" [הליך ההאחדה], כלומר ההליך שבו אוישו בנאצים כל הרשויות, המשרדים המקומיים, העסקים הגדולים ומועצות המנהלים של הארגונים והאיגודים, נמשך אומנם, אך כעת הוא היה שיטתי והתנהל באורח מסודר וקפדני, בעזרת חוקים ותקנות [...] המהפכה לבשה פנים ביורוקרטיות. נראה היה שהלכה ונבנתה "מציאות חדשה" – משהו שהגרמנים, בתוקף הרגל ישן, לא יכולים שלא להסתגל אליו.

[...] גם בתי המשפט, שהיו סגורים במשך שבוע, נפתחו מחדש, והשופטים ישבו שוב בדין. הקביעות שלהם במשרותיהם בוטלה אומנם – באורח סדיר וחוקי לחלוטין, כמובן – אך בו בזמן הובהר לשופטים שאומנם הם יכולים למצוא את עצמם ברחוב בכל רגע, אבל כוחם גדל לאין שיעור. הם נעשו כעת ל"שופטי העם", מן "שופטים מלכים", ושוב אינם צריכים להקפיד על ציות לחוקים; בזה לא היה עוד צורך.

[...] העולם שבו חייתי בעבר התמוטט ונעלם [...] המפלגות נעלמו ופורקו – קודם מפלגות השמאל, אחר כך מפלגות הימין [...] האנשים ששמותיהם היו עד אז בפי כול, שאת הספרים שכתבו קראנו ושעל הנאומים שנשאו התווכחנו, נעלמו – בחוץ לארץ או במחנות ריכוז. מדי פעם שמעת על מישהו ש"איבד עצמו לדעת בכלא" או "נורה במנוסתו". פעם במהלך הקיץ הופיעה בעיתונים רשימה של שלושים או ארבעים איש, מגדולי המדענים ואנשי הרוח שהוכרזו כ"בוגדים באומה", הוצאו אל מחוץ לחוק ואזרחותם נשללה.

(ס' הפנר, סיפור של גרמני 1914-1933, חרגול, 2020, עמ' 125-126, 129-130)

לפניך קטע מן הספר "יהודי ורשה 1939-1943" מאת ההיסטוריון ישראל גוטמן. הקטע עוסק בחודשים הראשונים להקמת הגטו בעיר ורשה.

במרס 1940 מופיע מונח חדש לאזור המגורים היהודי בוורשה: "אזור נגוע במגֵפה". ב־27 במרס נתקבלה ביודנראט הוראה להקים חומה מסביב ל"אזור הנגוע". ב־10 במאי 1940 רושם צ'רניאקוב [יושב ראש היודנראט בוורשה] ביומנו כי קיבל באותו יום תרשים של השטח הנגוע, וכל כולו השתרע על פני ארבעה אחוזים מתחומי העיר.

מהיום שניתנה ההוראה לבניית החומה סביב האזור היהודי חוזרת שאלת החומות פעמים רבות ביומנו של צ'רניאקוב. הוא פונה בעניין זה אל אישים שונים ורשויות רבות ומנסה להשיג ביטול של הגזֵרה. הגרמנים טוענים כי "החומות הן לשם הגנה על יהודים מפני התפרעויות" מצד הפולנים. ואילו לפולנים הוסבר כי בידוד הרמטי של היהודים הוא חיוני להגנת האוכלוסייה הפולנית בפני מגפת הטיפוס הפושה [המתפשטת] בין היהודים.

(י' גוטמן, יהודי ורשה 1939-1943, יד ושם, תשע"א, עמ' 104)

לפניך קטע מן הספר "בחסדי זרים" מאת ההיסטוריון נחום בוגנר.

לפני המלחמה הפעילו כארבע מאות מנזרים ברחבי פולין מוסדות ילדים. כאמור, מקצתם חדלו לתפקד בתקופת הכיבוש, ואילו מקצתם הוקמו בזמן המלחמה כדי לענות על צרכים דחופים של טיפול ביתומי המלחמה [היתומים הקתולים]. ככל שהתארכה המלחמה, כך הלכו המנזרים והתמלאו עד אפס מקום. [...] במצב שכזה היה מובן מאליו ש"ענייי עמך קודמים", וכי הצלת ילדים יהודים לא עמדה בראש מעייניהם של ראשי המנזרים.
מטבע הדברים מעולם לא קשרו המנזרים קשרים עם היהודים, ולא עניין אותם כלל המתרחש בגטאות. כמו כן יש לזכור שמתן מקלט לילדים יהודים היה כרוך בסיכון כל שוכני המנזר, ובפרט שהיו נאלצים להתחלק עימם במעט שהיה להם.

(נ' בוגנר, בחסדי זרים, יד ושם, תשס"א, עמ' 146-145)

הוראות כלליות להקמת "איטליה הצעירה"

1. בתנועתנו הלאומית באה לידי ביטוי אחוות כל בני העם, המשוכנעים שהייעוד של איטליה הוא להיות אומה. אמונתנו היא שיש לאחד את המאמצים לקראת הרעיון הגדול לשוב ולכונן את איטליה כאומה חופשית, בעלת שוויון אזרחי, אחת ומאוחדת, בלתי תלויה ועצמאית.
2. איטליה צריכה לכלול בתוכה את היבשת ואת חצי האי שבין הים שמדרום והאזור העליון של האלפים מצפון, את הנהרות ממערב ואת טריינט ממזרח. כמו כן צריכים להיכלל באיטליה האיים, שלפי שפת התושבים הם איטלקיים, ולכן עליהם להיות חלק מן האחדות המדינית של איטליה.
[...]
6. הצבעים של דגלנו הם לבן, אדום וירוק, והוא נושא את הסיסמה: חירות, שוויון, הומניות מצד אחד, ואחדות ועצמאות מצד אחר.

(מעובד על פי ג' מציני, "איטליה הצעירה", 1832, בתוך מ' זיו וש' אטינגר, דברי הימים, כרך ג', חלק ב', רכגולד, 1987, עמ' 158-157)

לפניך קטע מן הספר "ככל עם ועם — ישראל 1881-2000" מאת ההיסטוריונית אניטה שפירא. הקטע עוסק בגורמים לבעיית הפליטים הפלסטינים.

המפסידים הגדולים מן המלחמה היו הפלסטינים. בסיומה היו כ־700 אלף פלסטינים שגלו ממולדתם. היציאה של הפלסטינים מהשטחים שנועדו למדינה היהודית ביטאה בשלב הראשון את התמוטטות מערכות השלטון בחברה הפלסטינית ואת האנרכיה שהשתלטה עליה. בשלב השני, לאחר פלישת צבאות ערב, רבו המקרים שבהם פינה צה"ל את האוכלוסייה הערבית או גירש אותה והרס את כפריה, כדי למנוע את חזרתה. המלחמה הייתה לחיים או למוות [...]
הבריחה של הפלסטינים בשלב הראשון של המלחמה הותירה את הישראלים נדהמים ונפעמים, הם לא הבינו את התופעה: אוכלוסייה שלמה קמה ועזבה את מקום מחייתה, מותירה אחריה ערי רפאים [...]
המסקנה הייתה שמדינת ישראל אינה יכולה להתיר לערבים לחזור לבתיהם: הבריחה הייתה לפליטות.

(מעובד על פי א' שפירא, ככל עם ועם — ישראל 1881-2000, מרכז זלמן שזר, תשע"ד, עמ' 164-163)

קריקטורה שצייר קריאל גרדוש (דוש) בתום מלחמת ששת הימים

תיאור הקריקטורה: ציור בשחור־לבן. מעל הציור הכיתוב: "- חכה! חכה! אני לא מספיקה לרשום!".
בצד שמאל של הציור צועד בצעדים גדולים ונמרצים חייל ישראלי צעיר ומחויך, חבוש קסדה עם רשת ואוחז בתת־מקלע. פסי תנועה מאחוריו מראים שהוא נע במהירות.
בצד ימין, מאחוריו, רצה בעקבותיו בחופזה דמות של אישה צעירה ששערה מתנופף ברוח, ומעליה הכיתוב "ההיסטוריה". בידה האחת נוצת כתיבה ובידה השנייה מגילה ארוכה, והיא מנסה לרשום תוך כדי ריצה.
בראש הציור שמש גדולה ומחייכת, ציפורים עפות בשמיים.
בתחתית הציור, על פני שטח הררי, נעוצים בשורה שלטים שעליהם שמות מקומות (מימין לשמאל): "אל עריש", "עזה", "ג'נין", "ירושלים", "חברון", "קוטרה", "רמת הגולן". החייל צועד מעל השלטים, מן הצד של "אל עריש" לעבר "רמת הגולן".
בפינה השמאלית התחתונה חתימת הצייר: "דוש".

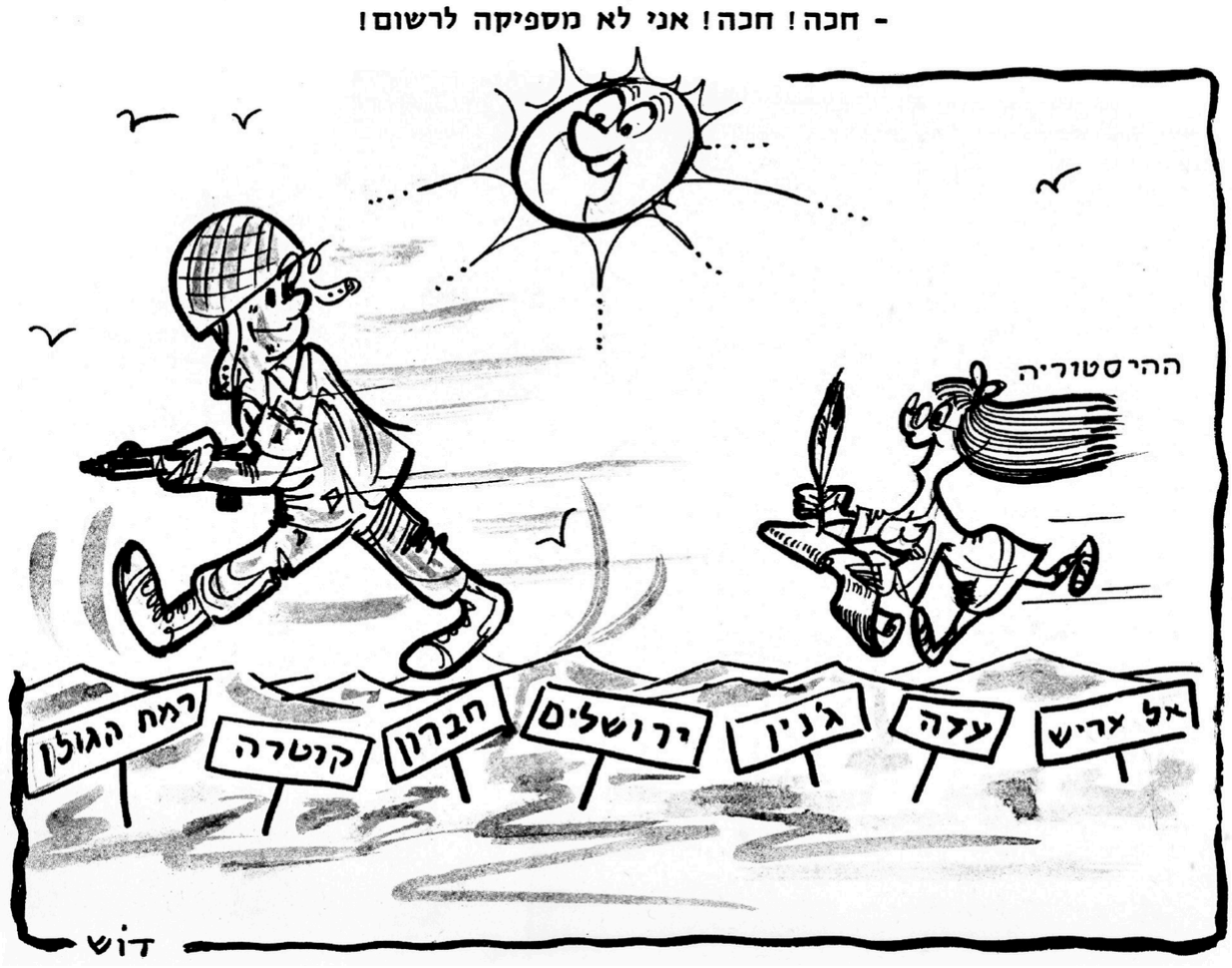

(א' קישון וק' גרדוש, סליחה שניצחנו!, ספרית מעריב, 1967)

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-www.guyai.co.il · GuyAI